

Belarusian State University, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Белорусский государственный университет, BSU, БДУ).

Функцыі дапоўненай рэальнасці значна пашыраюць межы друкаваных сродкаў масавай інфармацыі. Лічыцца, што ў газет і сайтаў асобныя аўдыторыі, якія амаль не перасякаюцца, а дадзеная тэхналогія дазваляе сумясціць інтарэсы розных катэгорый чытачоў.

Літаратура

1. Пинюта, А. Ф. Корпоративные СМИ как универсальный коммуникатор // «Визуально-семантические средства современной медиаиндустрии»: материалы Респ. науч.-практ. конф., Минск, 20–21 марта 2015 г.; редкол.: С. В. Дубовик (отв. ред) [и др.]. – Минск: Изд. центр БГУ, 2015. – 207 с.
2. Шафалович, С. С. Новы сайт «Універсітэта» выходзіць у сацыяльныя сеткі / С. С. Шафаловіч // «Журналістыка–2015: стан і перспектывы»: матэрыялы 17-й Міжнар. навук.-практ. канф., 12–13 ліст., 2015 г., Мінск; рэдкал.: С. В. Дубовік (адк. рэд) [і інш.]. – Вып. 17. – Мінск: БДУ, 2015. – 522 с.
3. Шафаловіч, С. С. Газета «Універсітэт» становіцца мультымедычным выданнем / С. С. Шафаловіч, П. Л. Салаўёў / Корпоративная пресса в условиях конвергенции СМИ и глобализации информационного пространства: материалы круглого стола, 16 марта 2017 г., Минск; редкол.: С. В. Дубовик (отв. ред.) [и др.] / БГУ, Институт журналистики. – Минск: БГУ, 2017. – С. 126–130.

Виктор Шимолн

Белорусский государственный университет

ПЕРИОДИЧЕСКАЯ ПЕЧАТЬ: ОТ ЭВОЛЮЦИИ К ИНФОРМАЦИОННОМУ ВЗРЫВУ

Информационная революция, о которой так долго мечтали ученые XX в., свершилась в начале XXI в. Среди тех, кто предвидел массивное наступление информационных потоков, мы находим и имя известного ученого и журналиста Бориса Васильевича Стрельцова. В целом ряде своих работ, увидевших свет еще в 60–70-х гг. минувшего столетия, он утверждал, что “само биццё пульса эпохі выклікала ланцуговую інфармацыйную рэакцыю, якая утварыла і ўвесь час павялічвае вадаспад разнастайных звестак і фактаў”.

Более сорока лет назад в книге «Публіцыстычнасць інфармацыйных жанраў», вышедшей в издательстве БГУ в 1973 г., ученый эмоционально произнес: «І вось – “інфармацыйны выбух”! Значыць, скончыўся эвалюцыйцыйны перыяд развіцця? Значыць, зрушылі з месц прывычныя нормы і ўяўленні аб характары, колькасці і якасці журналісцкай

інфармацыі? І ці не адбыўся гэты «інфармацыйны выбух» у выніку таго, што журналістыцы больш акрэслена, чым калі-небудзь раней, стала ўласціва функцыя кіравання?» [2 с. 7]. Функцыя «четвертой власти», прыписываемая средствам масовай інфармацыі, трактуецца неодназначна, хоць большасць учыняў і практыкаў і твэрдзіць аб яе існаванні. Какаў жа «інфармацыйную рэвалюцыю» ў сфэры масовай інфармацыі падразумеваў аўтар ў тое врэмя, кагда камп’ютэры былі «голубой мечтой», а аб мабільнай і спутніковай сувязі, аб партатыўных магнітофонах і сьёмочных камерах тружэнікі пера, магнітофона і тэлекамеры не мечталі?

Проблема «інфармацыйнага взрыва» взволновала Б. В. Стрельцова не случайно. Поводом к его размышлениям послужило сообщение ЮНЕСКО о том, что средства массовой информации во всем мире развиваются значительно быстрее, чем увеличивается население планеты, а масса информации растет в геометрической прогрессии: «Асобныя даследчыкі цалкам пераносяць гэтыя звесткі і вывады на журналістскую інфармацыю. Але ж камунікатыўныя каналы, па якіх рухаецца інфармацыя ад інфарманта да рэцыпіента, далёка не абмяжоўваецца журналістыкай» [2. с. 7].

Чтобы с полным правом произнести громкое слово «выбух», Борис Стрельцов обращается к статистическим данным, сведениям, доступным из официальных каналов, в числе которых отдел информации по общественным наукам при Президиуме Академии наук БССР, Институт научно-технической информации при Госплане БССР. Ученый обращает внимание читателя и на такой знаменательный факт то как создание отделов информации в штатах научно-исследовательских институтов. В то время под директивным нажимом массово рождаются справочно-информационные конторы, центры, учреждения, отделы по различным отраслям науки. Количество которых не всегда приводит к желаемому результату.

И потому закономерно в работе Б. В. Стрельцова «красной нитью» проходит его забота о будущем отечественных массмедиа: «Паколькі прадмет нашага даследавання – газетная інфармацыя, супаставім і разгледзім у агульных рысах спецыфіку газеты ў параўнанні з ішымі сродкамі перадачы інфармацыі (радыё, тэлебачанне). Відавочна, што магчымасці, умовы і спосабы адлюстравання, а часам і трансфармацыі факта думкі ў іх розныя» [2, с. 8]. Примем уточнение к сведению.

Как бы заглядывая в будущий век, Б. В. Стрельцов пытался оценить потенциальные возможности сотрудников ведущих изданий, «Совет-

ской Белоруссии», «Звезды», «Вечернего Минска» и ряда других, к работе в особых условиях «информационного взрыва». Особых надежд, анализируя газетные публикации 70-х гг., он не питает, а перемен не наблюдает: «Але – і на гэта не трэба закрываць вочы – калі весці гаворку пра самую газетную плошчу, ды тут рэзкіх зрухаў няма. Рэспубліканскія партыйныя газеты «Звезда», «Советская Белоруссия», «Сельская газета», камсамольскія і іншыя выданні ўяўляюць сабой тыя ж чатырохпалоскі, што і раней» [2, с. 9].

Обратим внимание, что автор оперирует официальными данными и на основе контент-анализа делает парадоксальные выводы: «...выдаецца 16 газет рознага профілю: 11 рэспубліканскіх, 6 абласных, 11 аб'яднаных, 106 раённых, 2 гарадскія, 32 шматтыражныя. Выходзяць таксама 30 часопісаў і дзесяткі выданняў часопіснага тыпу. Тыраж газет перавысіў чатыры мільёны экзэмпляраў. Выданняў часопіснага тыпу – паўтара мільёны экзэмпляраў... Орган Міністэрства культуры і Праўлення Саюза пісьменнікаў газета “Літаратура і мастацтва” пачала выходзіць на шаснаццаці старонках, але палавінным фарматам і толькі раз на тыдзень – у выніку агульная плошча газеты асталася ранейшая. Структура абласнога і раённага друку таксама не змянілася: адна абласная газета на вобласць і адна раённая – на раён» [2, с. 9]. А далее следует красноречивое резюме: «Такім чынам, «ёмістасць» для змяшчэння навін у газеце не атрымала ні выбуховых, нія якіх іншых карэнных змяненняў».

Б. В. Стрельцов убеждает, что рост тиражей – не главный показатель эффективной деятельности: «Але якім бы тыражом газета не выдавалася – ад якіх-небудзь пяці-дзесяці тысяч і аж да мільёну экзэмпляраў – колькасць інфармацыі ў разліку на адзінку выдання не павялічыцца. Большы тыраж дае магчымасць адны і тыя ж навіны давесці да большай колькасці чытачоў» [2, с.10].

Обратим внимание не только на стилистику исследования, но и на логичность построения доказательств, выдвигаемых тезисов. Стрельцов учит журналистов объективности, честности обращения с фактическим материалом, показывает на конкретных примерах, к чему приводит подтасовка информации. Вот он переходит от количественных показателей к качественным. Читаем: «Сярэднія лічбы ў газетнай справе, выяўляючы агульныя тэндэнцыі, усё ж не даюць жывых адбіткаў функцыяніравання друку» [2, с. 10].

Стрельцов если и не критикует, то явно не одобряет догматический стиль руководства печатью партийными органами, которые указывали

редакциям что и когда публиковать: «Вось нумар «Советской Белоруссии» за 23 жніўня 1979 года. Прыблізна дзве трэція першай старонкі займае вялікая падборка інфармацыі аб ходзе збожжанарыхтовак «Збожжа – у засеці Радзімы». На другой старонцы ўвагу чытыча прыкоўвае клішэраваным загаловам і адметным наборам падборка «Насустрэч XXIV з’езду КПСС». Тут жа змешчана тэматычная падборка «Мінск, афіцыйная хроніка». Амаль уся трэція старонка скампанавана з дзвюх падборак – «Свет. Падзеі, каментарыі, факты» і «Спорт». Навіны займаюць і амаль усю чацвёртую старонку. Гэта – «Навіны ў некалькі радкоў», «Фільмы тыдня», «У свеце цікавага», два інтэрв’ю – «Рэкі застануцца паўнаводнымі» і «Атака на вібрыён». Такім чынам, большая палавіна гэтага нумара «Советской Белоруссии» занята інфармацыяй – усяго апублікавана каля сарака розных заметак, кароткіх справаздач, інтэрв’ю, атрыманых па тэлетайпе, напісаных уласнымі карэспандэнтамі і супрацоўнікамі апарату, дасланых рабселькорамі» [2, с. 11].

Б. В. Стрельцов убеждает, что этот номер не исключение из правил, но и не типичный. Для большей убедительности он приводит публикации еще одного номера «Советской Белоруссии». И вот здесь начинается самое интересное: «Нумар за 29 жніўня 1970 года. Тут мы знаходзім усяго пяць кароткіх афіцыйных заметак і рэпартаж «Да перамогі над хваробай» на чацвёртай старонцы. Выдзеліць належнае месца для асвятлення мясцовых навін рэдакцыя была не ў стане, таму што тры першыя старонкі давалася аддаць пад матэрыялы, прысвечаныя 50-годдзю Казахстана і Кампартыі рэспублікі. Не лішне напамінь, што гэтыя матэрыялы былі апублікаваны ўсімі рэспубліканскімі партыйнымі газетамі» [2, с. 11]. Идеологический отдел ЦК КПБ, Главлит не уловили стилистику эзопова языка Бориса Стрельцова.

Размышления, выводы и идеи ученого о будущем белорусской журналистики актуальны и сегодня. Своим ученикам он передал не только богатый профессиональный опыт, но и искусство утверждаться, доминировать на газетной полосе, высоко держать знак качества журналистской науки и практики.

Літаратура

1. Стрельцов, Б. В. Основы публицистики. Жанры: учеб. пособие для студ.-иностранцев, обуч. по спец. «Журналистика» / Б. В. Стрельцов. – Минск : Университетское, 1990. – 240 с.
2. Стральцоў, Б. В. Публіцыстычнасць інфармацыйных жанраў / Б. В. Стральцоў. – Минск.: БГУ, 1973. – 150 с.